

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTIKERTOMUS TILIVUODELTA 2016

Teuvan kunnanvaltuustolle

1. YLEISTÄ

Tarkastuslautakunnan osalta päämääränä on kunnanvaltuuston valtuuttamana edistää laillisuutta ja kunnan edun mukaista tarkoituksenmukaisuutta kunnan toiminnassa, hallinnossa ja talouden hoidossa.

Teuvan kunnan tarkastuslautakuntaan kuuluu hallintosäännön mukaan neljä (4) jäsentä. Jäsenille valitaan henkilökohtaiset varajäsenet. Kunnanvaltuusto on kokouksessaan 28.1.2013 valinnut kunnan tarkastuslautakunnan jäseniksi vuosille 2013 – 2016 seuraavat jäsenet (varajäsenet sulkeissa):

Harjula Irma (Saarela-Mäkynen Eija)

Koski Sauli (Erlands Kaj)

Panttila Eliisa (Koivisto Arja)

Rinta-Uppa Simo (Nevanperä Toni 10.11.2014 saakka ja Kari Simpura 11.11.2014 alkaen)

Puheenjohtajaksi valtuusto valitsi Sauli Kosken ja varapuheenjohtajaksi Irma Harjulan.

Tarkastuslautakunta on tilivuoden 2016 arvioinnin osalta kokoontunut tilivuoden 2016 aikana 2 kertaa ja tilivuoden päättymisen jälkeen 6 kertaa. Tarkastuslautakunta on käynyt tutustumassa tekniseen- ja vapaa-aikatoimeen sekä tytäryhtiöistä Teak Oy:n ja Teuvan Kaukolämpö Oy:n toimintaan. Tarkastuslautakunta on kuullut seuraavia viranhaltijoita/työntekijöitä: kunnanjohtaja Veli Nummela, hallintojohtaja Marko Lähde, kunnanhallituksen puheenjohtaja Jukka Leppäniemi, sivistysjohtaja Pauliina Niemi, rehtori Reijo Sjöblom, teknisen toimen päällikkö Jukka Palomäki, vapaa-aikasihteerit Annukka Käkelä, toimintajohtajat Ari Maunuksela ja Juhana Korpikoski sekä hallituksen jäsen Hannu Liukkonen.

Kunnan vastuunalaisena tilintarkastajana ja tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävissä on toiminut JHTT Ilari Karhu KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy:stä. Avustavina tarkastajina ovat toimineet Marjo-Riia Käkelä ja Aleksis Kirsilä KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy:stä. Kunnanvaltuusto päätti kokouksessaan 13.2.2017 § 5 valita KPMG Julkishallinnon Palvelut Oy:n kunnan tilintarkastajaksi tilivuosien 2017-2018 tarkastamiseksi. Sopimus vuosien 2017-2018 tilintarkastuksesta on tehty 11.4.2017.

2. TOIMINNALLISET JA TALOUDELLISET TAVOITTEET

Teuvan kunnan talousarviossa 2016 kunnan organisaatio on jaettu neljään päävastuualueeseen: ylin päätöksenteko ja valvonta, hallinto- ja elinkeinotoimi, sivistystoimi sekä tekninen

toimi ja rakennuslautakunta. Tavoitteiden asettamisessa on hyödynnetty tulokorttia, jossa tavoitteet ja niiden seuranta on jaoteltu seuraavin otsikoin: näkökulma ja kriittiset menestystekijät, strategiset tavoitteet, avainmittarit ja tavoitetaso sekä operatiiviset toimenpiteet/keinot. Ylimmän päätöksenteon ja valvonnan osalta talousarviossa on todettu Teuvan kunnan toiminta-ajatus:

Teuvalla on toimivat lähipalvelut ja vireä elinkeinoelämä. Täällä on hyvä asua ja yrittää. Yhteisöllisyyttä ja juuriamme arvostaen elämme ajassa. Elinvoimaisena kuntana hyödynnämme uusinta teknologiaa ja tietoliikenneyhteyksiä.

Hallinto- ja elinkeinotoimen päävastuualue sisältää sosiaali- ja terveyspalvelujen tehtävien hoidon, jonka edellyttämät palvelut Teuvan kunta hankkii Suupohjan peruspalveluliikelaitoskuntayhtymältä, jäljempänä LLKY.

Tarkastuslautakunnan mielestä tavoitteiden asettamisen tulee olla tietoista ja kannustavaa. Tavoitteiden tulee olla oikealle tasolle asetettuja – ei liian matalalle eikä liian korkealle. Tavoitteiden toteutuminen täytyy olla mitattavissa sopivin mittarein.

2.1 Tekninen toimi

Teknisen toimen keskeisiä tavoitteita vuodelle 2016 olivat mm. puhdistusvaatimukset täyttävän jätevesiratkaisun/jätevesipuhdistamon toteuttaminen ja sadevesien pääsyn viemäriverkostoon tutkiminen ja korjaaminen. Toimintakertomuksen mukaan runkolinjan vuotoja on paikallistettu jokirannasta ja korjaustöitä tehty sekä viemärien avauslaitteet hankittu.

Tekninen toimi vastaa kunnan tilapalveluista. Tavoitteena on kunnan omistamien kiinteistöjen taloudellinen ja kustannustehokas ylläpito ja hoito siten, että kunnalla on tarjota viihtyisiä vuokra-asuntoja asumiseen ja kunnallisten ja seudullisten palveluyksikköjen tarpeisiin niiden vaatimustason mukaisia palvelutuotannon toimitiloja. Tilivuonna 2016 valmistuivat mm. terveyskeskuksen ja hammashoitolan pihatyöt, kirjaston pihan asfaltointi ja korjaustyöt Aspocompin kiinteistössä. Kunnan toimintoja keskitettiin tilivuonna Teak Oy:n tiloihin.

Tilivuonna 2015 kunnassa käynnistyneen palvelustrategian työstäminen jatkui vuonna 2016. Tekninen toimi nousi tämän työn keskiöön tilaratkaisujen ja kiinteistöjen myyntimahdollisuuksien kartoittamisessa. **Tarkastuslautakunta pitää tätä työtä kiireellisenä ja toteaa, että viivyttely tässä asiassa voi tuoda kunnalle taloudellista vahinkoa. Lautakunnan mielestä olennaista on nyt suunnitelmallisuus ja toimivaltuuksien selkeyttäminen ja asioiden täytäntöönpano.**

Kunnassa on tällä hetkellä kolme suurkeittiötä: terveyskeskus, Teak Oy:n keittiö (entinen Lehtiharjun keittiö) ja koulukeskus. Kunta otti haltuun Teak Oy:n keittiön ulkopuolisen toi-

mijan lopettaessa toiminnan. **Lautakunta on havainnut keittiötoimintojen uudelleenjärjestelyissä vaikutuksia, jotka tuntuvat oikean suuntaisilta.**

Vuokratalojen käyttöaste vuonna 2016 oli 87 %. Käyttöaste vuonna 2015 oli 78 %. Käyttöaste olisi ollut vielä alhaisempi vuonna 2015, mikäli laskennassa olisi otettu huomioon silloin tyhjillään olleita Sepänneliöt- ja Vuokratalot 1 -taloja. **Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että käyttöaste saadaan nousemaan. Tämän eteen tulee seurata kiinteistöjen kuntoa, asukasviihtyvyyttä ym. asioita.**

Tarkastuslautakunnan saaman selvityksen perusteella kaukolämpölaitoksen rakenteessa ja toiminnassa tapahtuneet muutokset ovat olleet positiivisia. Toimintaa kuvastaa tällä hetkellä ”tekemisen meininki”.

2.2 Sivistystoimen tavoitteet

Tarkastuslautakunta tutustui tilivuoden 2016 arviointityössä vapaa-aikatoimeen ja nuorisotiloihin. Tarkastuslautakunnan saaman käsityksen mukaan Teuvalla tehdään nuorisotyötä pienin resurssein. Nuorisotila on tällä hetkellä vuokrattu ulkopuolelta, joten lautakunta suosittelee kartoittamaan löytyykö kunnan omista tiloista sopivaa ratkaisua.

Sivistystoimen toimintamenot kasvoivat hieman edellisvuoteen verrattuna. Vuoteen 2015 verrattuna muutos oli 0,1 milj. euroa eli 1,2 %. **Tarkastuslautakunta on tutustunut myös perusopetukseen vuoden 2016 osalta ja toteaa, että toimintaympäristö ja oppilaiden erilaiset tarpeet tekevät perusopetuksen työn haastavaksi.**

Perusopetuksen oppilaskohtainen kustannus oli 6.591 € ja lukion 7.098 €. Vuodelta 2015 vastaavat lukemat olivat 6.597 € ja 6.632 €, eli perusopetuksen oppilaskohtaiset kustannukset ovat hieman laskeneet ja lukion nousseet. Oppilasmäärä on pysynyt perusopetuksen osalta samana ja vähentynyt lukion osalta 10 opiskelijalla. **Tarkastuslautakunnan mielestä lukion markkinointiin ja näkyvyyteen tulee laatia suunnitelma, jotta lukiolle saadaan vetovoimaisuutta.**

3. TILINPÄÄTÖS JA TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

Toimintakatteeksi muodostui -33,9 milj. euroa, mikä on 0,8 % yli talousarvion. Toimintakate oli kuitenkin 0,2 milj. euroa edellisvuotta parempi. Verotulot laskivat 0,5 milj. euroa edellisvuodesta. Valtionosuudet kasvoivat n. 0,4 milj. euroa/2,2 %. Vuosikate oli positiivinen kolmatta vuotta peräkkäin: 0,5 milj. euroa.

Poistot olivat 2,5 milj. euroa, mikä on n. 1 milj. euroa suuremmat kuin edellisvuonna. Poistojen määrää kasvattivat 1 milj. euron suuriset kertapoistot, jotka tehtiin kunnan palvelu-

tuotannosta jo poistuneisiin hyödykkeisiin – merkittävimpinä hyödykkeinä osa Lehtiharjun kiinteistöistä ja Syreenin koulu. Tilikauden tulos jäi 2,0 milj. euroa alijäämäiseksi.

Investoinnit

Nettoinvestoinnit toteutuivat 830 tuhannen euron määräisenä. Alhaisen lukeman selittää investointiosaan kirjattava kiinteistön myynti M-Partnersille, jonka myyntihinta oli 4,8 milj. euroa, josta tuloslaskelmaan kirjattu myyntivoiton osuus oli 580 tuhatta euroa. Merkittävimmät investoinnit olivat teknisen toimen kiinteistöjen korjausinvestoinnit. Investointimenot, 4 milj. euroa bruttona, toteutuivat 65,7 %:n määräisenä. Tulorahoitus riitti kattamaan ainoastaan 12,2 % investoinneista. Investointeja rahoitettiin lainaa nostamalla. Pitkäaikaisten lainojen lisäys oli 6,0 milj. euroa vuoden 2016 lopussa lainamäärän ollessa 26,7 milj. euroa. Kiinteistön myynnistä M-Partnersille saatava kauppahinta 4,8 milj. euroa kertyy kunnan kassavaroksi valtuuston hyväksymän maksuohjelman mukaisesti. Teuvan kunnalla on nyt lainoja 4.965 €/asukas, mikä ylittää jo selvästi kuntien keskiarvon (2.938 €/asukas).

4. TALOUDEN TASAPAINO

Tarkastuslautakunnan tehtäviin kuuluu kuntalain 121 §:n 2. momentin mukaisesti arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, mikäli kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää. Teuvan kunnan taseessa oli 31.12.2015 tilinpäätöksessä kattamatonta alijäämää -3.783.552 €.

Talousarvion 2016 yhteydessä valtuuston olisi tullut kuntalain (410/2015) 110 §:n 3. momentin mukaisesti hyväksyä talousarvio 2017 ja taloussuunnitelma 2018-2020 tasapainoisena niin, että kunnan taseen alijäämät tulisivat katetuksi suunnitelmakauden viimeisessä, vuoden 2020, tilinpäätöksessä. Kuntalain (410/2015) 110 §:n 3. momentin mukaisesti kunnan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. Toisaalta kunnanvaltuusto olisi kuntalain (410/2015) 148 §:n 2. momentin siirtymäsäännöksen turvin voinut hyväksyä tasapainoisen talousarvion ja taloussuunnitelman pidemmällekin, kuuden vuoden ajalle, 2017-2022, koska Teuvan kunnan taseessa oli alijäämää tilinpäätöksen 31.12.2015 perusteella yli 500 euroa per asukas (Teuvalla 690 euroa per asukas). Kuntalain (410/2015) 148 §:n 2. momentin mukaisesti sen estämättä, mitä 110 §:n 3 momentissa säädetään velvollisuudesta kattaa kunnan taseeseen kertynyt alijäämä, alijäämän tulee olla katettu viimeistään tilikauden 2022 tilinpäätöksessä (ei 2020), jos kunnan taseeseen kertynyt alijäämä on tilikauden 2015 tilinpäätöksessä yli 500 euroa asukasta kohden. Kunnanvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 21.12.2016 § 58 talousarvion 2017 ja taloussuunnitelman 2018-2019 ali-

jäämäisenä niin, että talousarvion 2017 tuloslaskelmaosa osoittaa alijäämää 534.784 euroa ja suunnitelmakauden lopussa kunnan taseen alijäämä olisi 4.661.025 euroa.

Teuvan konsernitaseessa oli kertynyttä alijäämää 1.043 €/asukas vuonna 2015. Tuoreimman tilinpäätöksen mukaan alijäämää on nyt 1.441 €/asukas. Kuntalain (410/2015) 118 §:n mukaan kunnan ja valtion tulee yhdessä selvittää kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännössä edellytetyt palvelut sekä ryhtyä toimenpiteisiin palvelujen edellytysten turvaamiseksi, jos asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kuntakonsernin viimeisessä tilinpäätöksessä vähintään 1.000 euroa ja sitä edeltäneessä tilinpäätöksessä vähintään 500 euroa.

Toimintakertomuksessa 2016 todetaan ns. kriisikuntakriteerin täyttyvän Teuvan kunnan kohdalla ja, että Teuvalla on lähitulevaisuudessa kaksi vaihtoehtoa edessään: tulo- ja kustannusrakenteen selkeä muuttaminen tai kuntaliitosvaihtoehtojen selvittäminen.

Hallinto- ja elinkeinotoimen toimintakulut kasvoivat 0,1 milj. euroa edellisvuoteen verrattuna. Teuvan osuus LLKY:n toimintamenoista olivat vuonna 2016 22,8 milj. euroa, kun vuonna 2015 ne olivat 22,2 milj. euroa. Teuvan LLKY:n maksuosuus siis kasvoi 3 % edellisvuodesta.

Tilintarkastaja on antanut 26.1.2017 tilintarkastuspöytäkirjan, jossa huomautetaan alijäämän kattamisvelvollisuuden noudattamatta jättämisestä.

5. SISÄINEN VALVONTA

Teuvan kunnalla on kunnanvaltuustossa 15.12.2014 hyväksytty sisäisen valvonnan ohje. Ohje on astunut voimaan 1.1.2015 alkaen. Ohjeen mukaan sisäisellä valvonnalla pyritään toiminnan tuloksellisuuden ylläpitämiseen, edistämiseen ja parantamiseen (taloudellisuus, tehokkuus, vaikuttavuus), toiminnan jatkuvuuden turvaamiseen, kirjanpidon ja muiden informaatiojärjestelmien luotettavuuden varmistamiseen, erehdysten, virheiden ja väärinkäytösten ennaltaehkäisyyn ja toteamiseen sekä varojen huolellisen ja taloudellisen hoidon turvaamiseen.

Tarkastuslautakunta korostaa, että ensisijainen vastuu sisäisen valvonnan toiminnoista jakautuu hallintosäännöllä määriteltyjen valtuuksien ja vastuiden mukaisesti. Sisäisen valvonnan kannalta on tärkeää, että toimenkuvat ovat selkeät ja että ne pidetään ajan tasalla. Kunnanvaltuusto on hyväksynyt 15.6.2015 hallintosäännön, jonka §:n 69 mukaan kunnanhallitus vastaa sisäisen valvonnan ja riskien hallinnan järjestämisestä ja toimeenpanosta sekä päättää kunnan omaisuuden ja vastuiden vakuuttamisesta. Lauta- ja johtokunnat vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanon valvonnasta vastuualueillaan. Kunnanjohtaja, päävastuualueiden päälliköt sekä vastuualueiden päälliköt ja esimiesase-

massa olevat vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta vastuualueillaan.

Sisäisen valvonnan ohjeessa on annettu yksityiskohtaista ohjeistusta sisäisen valvonnan menettelytavoista rakennushankkeissa, hankinta-asioissa, avustusten suhteen ja sopimukseen liittyen. Lisäksi on täsmennetty suunnittelu- ja raportointijärjestelmien, menojen ja tulojen valvonnan, kirjanpidon, henkilöstöhallinnon, rahatoimen sekä käyttöomaisuuden käsittelyn rutiineja sisäisen valvonnan näkökulmasta.

Tarkastuslautakunnan mielestä sisäisen valvonnan ohje on hyvä ja kattava. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että erityisesti vastuualueiden johtajat huolehtivat ohjeen soveltamisesta käytännössä.

6. HENKILÖSTÖ

Tilinpäätöksen 2016 liitteenä olevasta henkilöstöraportista ilmenee vakinaisen henkilöstön määrän olevan 166, mikä on 4 henkilöä vähemmän kuin edellisvuonna. Eläkkeelle jäi seitsemän henkilöä. Asukaslukuun suhteutettuna henkilöstön määrä kertoo että vakinaisen henkilökunnan määrä asukasta kohden on laskenut vuosien 2010 – 2015 aikana 32 henkilöä/1000 asukasta 31 henkilöön/1000 asukasta. Vakituista työntekijää kohden sairauspoissaoloja oli 9 päivää vuonna 2016, kun vuonna 2015 sairauspoissaoloja oli 9,9 työpäivää vakituista henkilöä kohden. Sairauspoissaolot olivat vuosina 2014 ja 2013 12,5 työpäivää ja 11,5 työpäivää. **Vertailtavuus puuttuu tarkastuslautakunnan mielestä edelleen osittain henkilöstöraportista. Esim. lisä- ja ylitöistä sekä sairauspoissaoloista ei ole esitetty vastaavia lukuja aikaisemmilta vuosilta.**

7. YHTEENVETO

Tarkastuslautakunnan mielestä Teuvan kunnanvaltuuston on tietoisemmin käytettävä päätösvaltaa, joka sillä on. Kunnanhallituksen tulee jatkossa järjestää useammin valtuustoseminaareja valmistellessaan laajasti kuntalaisia koskettavia asioita. Avoin keskustelu ja päätöksenteko valtuustossa on tärkeää kuntalaisten demokratian toteutumiseksi.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota kunnasta tapahtuvaan viestintään. Tarkastuslautakunnan mielestä viestinnässä tulee huomioida tiedon oikeellisuus sekä tiedottamisen oikea-aikaisuus, myönteisyys ja kunnassa laadittu viestintäohje.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että tehdyt säästötoimenpiteet ja -suunnitelmat eivät ole olleet riittäviä. **Kuntalain mukaisesti tilinpäätöksen 2016 osoittama taseen alijäämä tulee kattaa neljän vuoden suunnitelmakautena.** Tunnuslukukriteerien mukaan edessä oleva erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettely, eli ns. kriisikuntamenettely, pakottaa kunnan tekemään radikaalejakin ratkaisuja.

Kunnan talouden tasapainottaminen ja sosiaali- ja terveystoimen siirtyminen maakuntahallinnolle vuoden 2019 alusta lukien edellyttävät kunnalta myös toimenpiteitä. Tarkastuslautakunta toteaa, että kunnan päättäjien tulee olla tietoisia muutoksista ja niiden taloudellisista vaikutuksista. Tarkastuslautakunta edellyttää päättäjiltä, että henkilöstön vähennykset hallinnossa ja palvelusektoreilla sekä ostopalveluiden vähentämisestä koskevat sopimukset toteutetaan oikea-aikaisesti.

Tarkastuslautakunta esittää, että tilinpäätös vahvistetaan. Tarkastuslautakunta esittää, että vastuuvapaus myönnetään kunnanhallitukselle ja sen esittelijälle, kunnanjohtajalle, edellyttäen, että valtuusto hyväksyy suunnitelman alijäämien kattamiseksi. Tarkastuslautakunta esittää, että vastuuvapaus tilivuodelta myönnetään muille tilivelvollisille.

Teuvalla 26. toukokuuta 2017

Sauli Koski
puheenjohtaja

Irma Harjula
varapuheenjohtaja

Eliisa Panttila
jäsen

Simo Rinta-Uppa
jäsen